

УДК 347.77:796

DOI <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2025.2.5>

Топоркова Марина Миколаївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права та європейської інтеграції
Державного біотехнологічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3545-1448>

Топорков Олександр Миколайович,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри лижних видів спорту, велоспорту та туризму
Харківської державної академії фізичної культури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8949-9893>

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ СПОРТУ

У статті досліджуються особливості правового статусу об'єктів інтелектуальної власності у сфері спорту, їхнє комерційне використання та захист у контексті сучасної індустрії спортивних видів діяльності. Проаналізовано специфіку спортивної сфери як предметно-об'єктної галузі регулювання інтелектуальної власності, зокрема взаємодію різних форм прав, таких як авторське право, патентне право та право на торговельні марки. Розглянуто правові механізми передачі та реалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності між спортсменами, спортивними організаціями, медіапартнерами та іншими суб'єктами. Особливу увагу приділено праву спортсмена на власне зображення, а також способам запобігання недобросовісному комерційному використанню його імені та образу без згоди. Визначено, що комерціалізація спортивних продуктів та послуг формує нові форми правових відносин, а ефективна охорона і використання інтелектуальної власності сприяє підвищенню інвестиційної привабливості спортивних заходів та фінансовій стійкості спортивних організацій. Автори підкреслюють необхідність модернізації українського законодавства з урахуванням міжнародних стандартів та формування комплексної правової моделі інтелектуальної власності у спорті, що є передумовою інтеграції національного спортивного права у європейський правовий простір. У роботі застосовано теоретичний, системно-структурний та формально-юридичний методи дослідження, що дозволило всебічно оцінити правові проблеми та перспективи розвитку правового регулювання інтелектуальної власності у спортивній діяльності.

Ключові слова: спорт, інтелектуальна власність, авторське право, патентне право, торговельна марка, комерціалізація спортивної діяльності, право на зображення спортсмена, захист прав інтелектуальної власності, спортивні організації, законодавство України.

TOPORKOVA M.M., TOPORKOV O.M. LEGAL STATUS OF INTELLECTUAL PROPERTY IN THE SPHERE OF SPORTS

The article examines the features of the legal status of intellectual property objects in the field of sports, their commercial use and protection in the context of the modern sports industry. The specifics of the sports sphere as a subject-object area of intellectual property regulation are analysed, in particular the interaction of various forms of rights, such as copyright, patent law and trademark law. The legal mechanisms for the transfer and exercise of rights to intellectual property objects between athletes, sports organizations, media partners and other entities are considered. Special attention is paid to the athlete's right to his own image, as well as to ways to prevent unfair commercial use of his name and image without consent. It is determined that the commercialization of sports products and services forms new forms of legal relations, and effective protection and use of intellectual property contributes to increasing the investment attractiveness of sports events and the financial stability of sports organizations. The authors emphasize the need to modernize Ukrainian legislation taking into account international standards and the formation of a comprehensive legal model of intellectual property in sports, which is a prerequisite for the integration of national sports law into the European legal space. The paper uses theoretical, systemic-structural and formal-legal research methods, which allowed for a comprehensive assessment of legal problems and prospects for the development of legal regulation of intellectual property in sports activities.

Key words: sports, intellectual property, copyright, patent law, trademark, commercialization of sports activities, the right to the image of an athlete, protection of intellectual property rights, sports organizations, legislation of Ukraine.

Постановка проблеми. Спорт сьогодні все більше виступає як сфера спортивних видовищних шоу-бізнес-заходів та відповідної діяльності,

з реалізацією спортивного мовлення, зі спортивним спонсорством, з функціонуванням спортивної інфраструктури та індустрії спортивних

товарів, спортивного оснащення та екіпірування та з іншими сегментами індустрії спорту [1]. Тим самим спорт набуває ознак індустрії, де поєднуються творчі, комерційні та організаційні елементи.

Комерційне використання прав інтелектуальної власності на об'єкти в галузі спорту є в даний час одним з найпотужніших джерел фінансування спорту, спортивної діяльності, спортивних заходів [2]. Гарантіям прав інтелектуальної власності в галузі спорту нині за кордоном надається дуже високе значення, тим більше враховуючи обсяги провадження комерційної діяльності в даній сфері, тоді як в Україні цим питанням приділяється явно недостатня увага.

Актуальність обраної теми обумовлена необхідністю системної теоретизації та концептуалізації нині розрізнених підходів до правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності у галузі спорту.

Мета та завдання

Мета статті полягає у проведенні аналізу об'єктів права інтелектуальної власності у галузі спорту, визначити характерні особливості їх правового режиму, з'ясувати проблеми та перспективи удосконалення нормативно-правової бази в Україні у даній сфері.

Для досягнення поставленої мети, доцільним є вирішення наступних **завдань**:

- проаналізувати специфіку спорту як сферу правового регулювання інтелектуальної власності;
- розглянути об'єкти права інтелектуальної власності у сфері спорту;
- визначити особливості реалізації та захисту права інтелектуальної власності у спортивній діяльності;
- розглянути правові механізми передачі прав на об'єкти права інтелектуальної власності між спортсменами, спортивними організаціями та іншими особами.

Методи дослідження

Для проведення дослідження був застосований комплекс загальнонаукових та спеціальних **методів** дослідження, а саме:

- теоретичний метод – для аналізу наукової літератури та нормативно-правових документів;
- системно-структурний метод – для аналізу системи об'єктів права інтелектуальної власності у сфері спорту і взаємозв'язки між ними;
- формально-юридичний – для вивчення змісту норм цивільного та спортивного права, які регулюють використання об'єктів права інтелектуальної власності [3].

Виклад основного матеріалу

В Україні основними нормативно-правовими актами, які регулюють відносини інтелектуальної власності у сфері спорту є Цивільний кодекс України [4] та Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [5]. Цивільний кодекс України закріплює основні поняття, встановлює загальні норми правового регулювання відносин інтелектуальної власності та захисту суб'єктів цих правовідносин. Поряд з тим Закон України «Про фізичну культуру і спорт» визначає засади здійснення спортивної діяльності і стаття 23 цього закону встановлює, що Національний Олімпійський комітет України відповідно до Олімпійської хартії здійснює заходи щодо забезпечення прав інтелектуальної власності Міжнародного олімпійського комітету [5].

У свою чергу стаття 47 Закон України «Про фізичну культуру і спорт» встановлює, що для розвитку фізичної культури і спорту використовуються позабюджетні кошти, зокрема від: підприємств, установ та організацій, об'єднань громадян, окремих осіб; фінансово-господарської діяльності закладів фізичної культури і спорту; користування правами інтелектуальної власності закладами фізичної культури і спорту, організаторами фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів; проведення державної спортивної лотереї [5].

В умовах активної комерціалізації спорту особливого значення набуває чітке визначення правового статусу таких об'єктів, як логотипи, торгові знаки, зображення спортсменів, аудіовізуальна трансляція спортивних подій, а також встановлення механізмів передачі і реалізації прав на ці об'єкти [6].

Специфіка галузі спорту як предметно-об'єктної галузі регулювання охорони та захисту прав інтелектуальної власності визначається такими її особливостями, як:

- інтерсекційністю;
- поширенням інтелектуально-правового захисту на значне коло об'єктів, не пов'язаних із творчою діяльністю та з результатами такої діяльності [7].

Інтерсекційність виявляється у тому, що різні об'єкти права інтелектуальної власності та пов'язані з ними правовідносини складним чином перетинаються та взаємодіють. Це дуже складні кореляції та відносини взаємної обумовленості.

Так, патентне право в галузі спорту стимулює подальші технологічні досягнення, які у свою чергу ведуть до модернізації обладнання та матеріалів, що використовуються у сфері спорту,

а товарні знаки в галузі спорту дозволяють краще ідентифікувати спортивні заходи, команди, гравців та спортивне обладнання та екіпірування [8].

Взаємодія різних форм інтелектуальної власності можна найбільш яскраво простежити на прикладі виробництва спортивного одягу та спортивного взуття. Патентне право захищає технології, розроблені та використовувані для їх виробництва, товарний знак використовується для розрізнення даних марок одягу чи взуття від іншої подібної продукції інших виробників [9]. Авторським правом захищаються всі графічні та аудіовізуальні твори, що використовуються для рекламування такого спортивного одягу чи взуття.

Для спортивних організацій важливо враховувати те, що вони мають авторські права на логотипи, зроблені для них, якщо має місце передача авторських прав на їх користь з боку художника або компанії, якою було виконано комерційне замовлення щодо створення такого логотипу.

Якщо організатор спортивного заходу замовляє на комерційній основі дизайнеру логотип цього заходу, авторські права на такий логотип належать саме дизайнеру, який створив цей логотип, оскільки він є його творчо оригінальним твором, в який художник зробив свій внесок.

Таким чином, договір про замовлення на такий логотип спортивного заходу має містити положення про передачу авторських прав на нього художником організатору спортивного заходу, інакше спортивна організація не матиме змоги надавати ліцензії на використання цього логотипу.

Аудіовізуальні або фотозображення спортсменів та спортивних команд одночасно виступають і як об'єкти прав осіб, які зробили ці зображення, на авторські твори, та як об'єкти прав інтелектуальної власності самих спортсменів та команд [10].

Виняткові права організаторів проведення спортивних змагань та інших спортивних заходів на програми спортивних таких заходів, що продаються під час їх проведення та перед їх проведенням, а також на оголошення та опублікування результатів таких спортивних змагань та інших спортивних заходів впливають із виняткових прав організаторів проведення спортивних заходів на їхнє зображення та мовлення. При цьому публіковані результати спортивних змагань та інших спортивних заходів, на оголошення яких мають право лише спортивні організації, які їх проводять, насамперед, є окремим випадком зображення спортивного змагання, але одночасно

захищається авторським правом як текстовий твір [11].

Як спортивно-видовищний продукт можуть пропонуватися окремі спортивні заходи, але частіше – серії спортивних заходів (чемпіонати, сезони ігор тощо).

Також можуть пропонуватися змішані форми спортивних видовищних заходів, у яких спортивна складова тією чи іншою мірою інтегрована з суто шоу-продуктом (видовищним заходом), наприклад, розважальні програми за участю спортсменів.

Критерій один – можливість продати цей продукт безпосередньо (за допомогою тикетингу або продажу можливості дивитися по телебаченню трансляції заходів) або опосередковано (від спонсорства, від реклами, від передачі прав на трансляцію). Здебільшого реалізується поєднання кількох форм.

Таким чином, обґрунтовано зробити висновок про те, що специфіка галузі спорту як предметно-об'єктної галузі регулювання охорони та захисту прав інтелектуальної власності визначається її інтерсекційальністю, тобто тим, що різні об'єкти прав інтелектуальної власності перетинаються, відповідно, складним чином перетинаються та взаємодіють і пов'язані з ними правовідносини.

На підставі аналізу положень статті 45 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» можна дійти висновку, що у процесі здійснення спортивної діяльності відбувається активне використання різних об'єктів права інтелектуальної власності. До таких об'єктів належать, зокрема, найменування та символіка спортивних заходів, аудіовізуальні й фотографічні матеріали, створені під час їх проведення, а також рекламна продукція, у змісті якої можуть міститися результати творчої діяльності, що охороняються авторським правом (рекламні проспекти, аудіовізуальні твори, зображення, музичні композиції, ілюстративні матеріали тощо). Крім цього, до зазначених об'єктів слід віднести торговельні марки, а також наукові, методичні та художні твори, створені у межах функціонування закладів фізичної культури і спорту [5].

Спортивний виступ спортсмена може розглядатися як об'єкт авторського права та підлягає авторсько-правовій охороні та захисту переважно в естетико-творчих видах спорту і в тому випадку, якщо такий виступ одночасно задовольняє наступним умовам:

– засноване на єдиному виконавському творчому задумі та пов'язане з реалізацією такого задуму, що характеризується яскраво вираженою

інтелектуальною природою та підпорядкованого меті забезпечення спортивної видовищності та артистичності, відповідно якість такого виступу не може бути оцінена в абсолютних вимірних одиницях, а суб'єктивно (суддями) оцінюється за критеріями складності, технічності, злагодженості (якщо груповий виступ) та артистичності;

– містить зумовлені та придумані спортсменом (або його тренером чи іншою особою та на законних підставах виконується спортсменом) елементи оригінального хореографічного твору чи пантоміми чи твори театралізованого мистецтва, тобто містить елементи інших об'єктів прав інтелектуальної власності, на які поширюються авторські права [12].

Право спортсмена на власне зображення представляє специфічне, властиве сфері спорту право на засіб індивідуалізації спортсмена, детерміноване результатом складної кореляції права на засіб індивідуалізації робіт і послуг, права розпоряджатися своїм власним образом і права на захист приватного життя, трансформованих стосовно особливостей сфери спорту, і означає правопретендування спортсмена здійснювати винятковий контроль за будь-яким комерційним використанням в рекламних, маркетингових або інших цілях (у тому числі в ЗМІ) його імені, зображення (графічного, фото або відеозображення) його фізичного вигляду у тому числі особи, у візуально впізнаваному ракурсі або вигляді, а також аудіозображення його голосу, зображення ідентифікаційних його жестів та інших ознак, автографа, ідентифікуючих заперечувати проти і домагатися припинення копіювання та розповсюдження зображення без його спеціальної та ясно вираженої на те згоди [13].

Товарний знак спортивної організації або спортивної команди – будь-яке оригінальне словесне, графічне (образотворче), об'ємне або інше позначення (або їх комбінація) будь-

якого кольору або поєднання кольорів, що створює і забезпечує дистинктивний імідж (образ) з максимальною ємністю за змістом і короткою за формою дескриптивністю, який відносно легко впізнається і ідентифікується (має забезпечувати ідентифікацію) третіми особами як невід'ємно пов'язаний з цією спортивною організацією або спортивною командою та відображає її спортивну та ділову репутацію та її спортивні досягнення та можливості [14].

Висновки

Проаналізувавши специфіку спортивної діяльності як сфери правового регулювання відносин інтелектуальної власності дійшли висновку, що сфера спорту є однією з найбільш динамічних галузей застосування інтелектуальної власності, у якій формуються нові форми правових відносин, зумовлені комерціалізацією спортивних продуктів та послуг.

Ефективна охорона та використання прав інтелектуальної власності сприяє розвитку спорту, підвищує інвестиційну привабливість спортивних заходів та забезпечує фінансову стійкість спортивних організацій.

В Україні потрібна системна модернізація законодавства з урахуванням міжнародних стандартів, включаючи закріплення особливостей правового режиму об'єктів інтелектуальної власності у спорті. Потрібна розробка типових договорів для регулювання відносин між спортсменами, організаторами змагань та медіапартнерами щодо передачі та використання прав інтелектуальної власності.

Особливу увагу слід приділити захисту права спортсмена на зображення, а також запобігання недобросовісному використанню його імені та образу з комерційною метою без згоди.

Формування комплексної правової моделі інтелектуальної власності у спорті є умовою інтеграції українського спортивного права до європейського правового простору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гриценко О. Спорт як соціально-економічне явище: правові аспекти. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 256 с.
2. Мацюк В. Інтелектуальна власність у сфері спорту: комерціалізація та захист. Харків : Право, 2020. 312 с.
3. Цвік М. В., Петришин О. В. Методологія правових досліджень : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 280 с.
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.
5. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24 грудня 1993 р. № 3808-XII. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 17. Ст. 142.
6. Котюк І. Комерціалізація прав у спорті: європейський досвід. *Право України*. 2020. № 11. С. 47–54.
7. Штефан М. Правові засади охорони інтелектуальної власності у спорті. Київ : Видавництво Ліра, 2019. 220 с.
8. Антонюк І. Інтелектуальні права у спортивній діяльності: проблеми реалізації. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2022. 198 с.

9. Мельник А. Правове забезпечення спортивного маркетингу. Київ : КНЕУ, 2021. 190 с.
10. Комаров В. Інтелектуальна власність у медіа та спорті. Харків : Право, 2020. 230 с.
11. Гаврилюк І. Інтелектуальна власність у спортивній індустрії. *Наукові записки КНТЕУ*. 2022. № 3. С. 115–121.
12. Бошицький Ю. Л. Інтелектуальна власність: теорія і практика : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 368 с.
13. Погрібний С. Право на зображення спортсмена: правові аспекти. *Юридична наука*. 2021. № 4. С. 88–94.
14. Бошицький Ю. Л., Мацюк В. І. Захист прав спортсменів у цифрову епоху. *Інтелектуальна власність*. 2023. № 2. С. 33–39.

REFERENCES:

1. Hrytsenko, O. (2021). Sport yak sotsialno-ekonomichne yavyshe: pravovi aspekty [Sport as a socio-economic phenomenon: legal aspects]. Kyiv: Yurinkom Inter.
2. Matsyuk, V. (2020). Intelektualna vlasnist u sferi sportu: komercializaciya ta захyst [Intellectual Property in Sports: Commercialization and Protection]. Kharkiv: Pravo.
3. Tsvik, M., Petryshyn, O. (2018). Metodologiya pravovykh doslidzhen: navchalnyj posibnyk [Methodology of Legal Research: textbook]. Kyiv: Yurinkom Inter.
4. Cyvilnyj kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy [Civil Code of Ukraine] vid 16 sichnya 2003 r. № 435-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2003, 40–44, St. 356.
5. Pro fizychnu kulturu i sport: Zakon Ukrainy [On Physical Culture and Sport] vid 24 grudnya 1993 № 3808-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2010, 17, St. 142.
6. Kotyuk, I. (2020). Komercializaciya prav u sporti: yevropejskyj dosvid [Commercialization of Rights in Sports: European Experience]. *Pravo Ukrainy*. 11, 47–54.
7. Shtefan, M. (2019). Pravovi zasady oxorony intelektualnoyi vlasnosti u sporti [Legal Principles of Intellectual Property Protection in Sports]. Kyiv: Lira.
8. Antonyuk, I. (2022). Intelektualni prava u sportyvniy diyalnosti: problemy realizaciyi [Intellectual Property Rights in Sports Activity: Implementation Issues]. Lviv: Lvivskyj nacionalnyj universytet imeni Ivana Franka.
9. Melnyk, A. (2021). Pravove zabezpechennya sportyvnoho marketyngu [Legal Support of Sports Marketing]. Kyiv: KNEU.
10. Komarov, V. (2020). Intelektualna vlasnist u media ta sporti [Intellectual Property in Media and Sports]. Kharkiv: Pravo.
11. Havryliuk, I. (2022). Intelektualna vlasnist u sportyvniy industriyi. [Intellectual Property in the Sports Industry]. *Naukovi zapysky KNTEU*, 3, 115–121.
12. Boshytskyi, Y. L. (2020). Intelektualna vlasnist: teoriya i praktyka: monografiya [Intellectual Property: Theory and Practice]. Kyiv: Yurinkom Inter.
13. Pohrebnyi, S. (2021). Pravo na zobrazhennya sportsmena: pravovi aspekty [The Right to Image of Athletes: Legal Aspects]. *Yurydychna Nauka*, 4, 88–94.
14. Boshytskyi, Y. L., Matsyuk, V. I. (2023). Захист прав спортсменів у цифрову епоху [Protection of Athletes' Rights in the Digital Age]. *Інтелектуальна власність*, 2, 33–39.

Дата першого надходження рукопису до видання: 30.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 27.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025